

Konsultativ tjänsteman
Kristel Englund

REPUBLIKENS PRESIDENTS FÖRORDNING OM SKÖTSELN PÅ ÅLAND AV VISSA UPPGIFTER ENLIGT LANDSKAPSLAGEN OM TILLGÄNGLIGA DIGITALA TJÄNSTER

1 Systemet med överenskommelseförordningar

Bestämmelserna om fördelningen av lagstiftningsbehörighet mellan riket och landskapet Åland finns i självstyrelselagen för Åland (1144/1991), nedan *självstyrelselagen*. Lagen utgår från principen att behörigheten i förvaltningsärenden följer lagstiftningsbehörigheten. Kostnadsansvaret följer förvaltningsansvaret, om inte något annat föreskrivs.

I 32 § i självstyrelselagen föreskrivs om ett system enligt vilket uppgifter som hör till riksförvaltningen för viss tid eller tills vidare kan överföras på en landskapsmyndighet. På motsvarande sätt kan uppgifter som hör till landskapsförvaltningen överföras på en riksmyndighet. Överföringen sker genom förordning och med samtycke av Ålands landskapsregering. Enligt 32 § 3 mom. i självstyrelselagen utfärdas överenskommelseförordningar av republikens president. Överförslag till överenskommelseförordningar ska utlåtande alltid begäras av Ålandsdelegationen.

2 Lagstiftningsbehörighet

Lagstiftningsbehörigheten för genomförandet på Åland av Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/2102 om tillgänglighet avseende offentliga myndigheters webbplatser och mobila applikationer, nedan *webbtillgänglighetsdirektivet*, har huvudsakligen redogjorts för i landskapsregeringens lagförslag nr. 27/2017–2018 till Ålands lagting samt i Ålandsdelegationens utlåtande 4/19. Genomförandet av webbtillgänglighetsdirektivet har ansetts höra till landskapets lagstiftningsbehörighet huvudsakligen i enlighet med 18 § 1, 2 och 4 punkten i självstyrelselagen som föreskriver om lagstiftningsbehörighet gällande lagtingets organisation och uppgifter, landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, landskapets tjänstemän samt kommunernas förvaltning och kommunernas tjänsteinnehavare.

Vissa av bestämmelserna i den landskapslagstiftning som genomför tillgänglighetsdirektivet är av rikslagstiftningsnatur eller anknyter till rikets behörighet. Webbtillgänglighetsdirektivet hänvisar exempelvis till tillgänglighetsstandarder som gäller för webbplatser och mobila applikationer. Standardisering hör till rikets lagstiftningsbehörighet enligt 27 § 19 punkten i självstyrelselagen. Enligt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen kan i en landskapslag för vinnande av enhetlighet och överskådlighet upptas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag.

Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/882 om tillgänglighetskrav för produkter och tjänster (nedan *tillgänglighetsdirektivet*) berör många rättsområden som regleras i självstyrelselagen för Åland. Lagstiftningsbehörigheten har redogjorts för i landskapsregeringens lagförslag nr. 29/2021–2022 till Ålands lagting. Lagstiftningsbehörigheten angående implementeringen av

tillgänglighetsdirektivet konstaterades vara delad mellan landskapet och riket, och således var det enligt landskapsregeringens bedömning mest ändamålsenligt att till största del genomföra direktivet genom att anta lagen om tillgänglighetskrav för vissa produkter (102/2023) som en så kallad blankettlag (landskapslagen om tillämpning av lagen om tillgänglighetskrav för vissa produkter, Ålands författningssamling 2023:59)¹.

3 Nuläge

Webbtillgänglighetsdirektivet genomfördes på Åland genom landskapslagen om tillgängliga webbplatser och mobila applikationer inom förvaltningen (Ålands författningssamling 2019:7, nedan *webbtillgänglighetslagen*).² Webbtillgänglighetslagen trädde i kraft den 23 september 2019. I samband med genomförandet av tillgänglighetsdirektivet gjordes också ändringar i webbtillgänglighetslagen. Namnet på lagen ändrades till landskapslagen om tillgängliga digitala tjänster och till lagen fogades bland annat ett nytt 2a kap., i vilket det föreskrivs om vissa digitala tjänsters tillgänglighet.³ Ändringarna trädde i kraft den 1 september 2023. Lagens 2a kap. tillämpas från och med den 28 juni 2025.

I 1 § 2 mom. i webbtillgänglighetslagen föreskrivs bland annat att bestämmelserna i 2 kap. tillämpas på webbplatser och mobila applikationer som tillhandahålls av myndigheter och offentligrättsliga organ inom landskaps- och kommunalförvaltningen samt av tjänsteleverantörer för de tjänster som avses i 2a kap. 8a §. Enligt 9 § 1 mom. i lagen fungerar Ålands landskapsregering som tillsynsmyndighet. Var och en kan anföra klagomål hos landskapsregeringen om att en myndighets webbplats eller mobila applikation inte uppfyller kraven i 2 kap. eller att en tjänsteleverantör inte iakttagit de krav som anges i 2a kap.

Tillsynsmyndighetens uppgifter framgår av 10 § i webbtillgänglighetslagen. Landskapsregeringen ska 1) ge allmänna anvisningar och rådgivning om tillämpningen av lagen, 2) övervaka och kontrollera att tillgänglighetskraven iakttas på det sätt som anges i de genomförandeakter som antagits med stöd av artikel 8.2 i webbtillgänglighetsdirektivet, 3) lämna de rapporter som avses i artikel 8.4 i webbtillgänglighetsdirektivet till Europeiska kommissionen, 4) övervaka och kontrollera att de krav som anges i 2a kap. har iakttagits. I 11 § föreskrivs det om tillsynsmyndighetens befogenheter. Enligt 1 punkten kan landskapsregeringen vid utförandet av uppgifter enligt 10 § 2 punkten ålägga myndigheten att inom skälig tid se till att en webbplats och mobil applikation uppfyller tillgänglighetskraven. I 12 § föreskrivs att landskapsregeringen kan förena i 11 § avsedda ålägganden med vite.

I artikel 8 i webbtillgänglighetsdirektivet föreskrivs det om övervakning och rapportering. Kommissionen har i genomförandebeslut (EU) 2018/1524 (genomförandebeslutet) fastställt närmare bestämmelser om medlemsstaternas rapportering. Enligt artikel 5 i genomförandebeslutet ska medlemsstaterna övervaka offentliga myndigheters webbplatser och mobila applikationers överensstämmelse med tillgänglighetskraven dels genom en ingående övervakningsmetod, dels genom en förenklad övervakningsmetod. Närmare anvisningar för övervakningen finns i bilaga I till genomförandebeslutet.

Webbtillgänglighetsdirektivet har i riket genomförts genom lagen om tillhandahållande av digitala tjänster (306/2019). Bestämmelser om tillgänglighetskrav finns i 3 kap. i lagen och i 3 a kap. som

¹ <https://www.regeringen.ax/alandsk-lagstiftning/alex/202359>

² <https://www.regeringen.ax/alandsk-lagstiftning/alex/20197>

³ <https://www.lagtinget.ax/arenden/tillganglighetsdirektivet-52599>

fogades till lagen i samband med genomförandet av tillgänglighetsdirektivet. Bestämmelserna i 3 a kap. ska tillämpas från och med den 28 juni 2025 och tillsynen över de krav som anges i det inleds samtidigt. Enligt 12 § 1 mom. är Regionförvaltningsverket i Södra Finland tillsynsmyndighet enligt lagen. Enligt 12 § 2 mom. 3 punkten ska tillsynsmyndigheten övervaka och kontrollera att tillgänglighetskraven iakttas på det sätt som med stöd av artikel 8.2 i webbtillgänglighetsdirektivet anges i Europeiska kommissionens genomförandeakter. I 5 punkten föreskrivs att tillsynsmyndigheten ska lämna Europeiska kommissionen rapporter om resultatet av övervakningen i enlighet med artikel 8.4 i webbtillgänglighetsdirektivet. Enligt 12 § 3 mom. 1 punkten kan tillsynsmyndigheten när den utför uppgifter enligt 2 mom. 3 och 6 punkten ålägga tjänsteleverantören att inom skälig tid se till att de digitala tjänsterna uppfyller kraven i lagens 3 och 3 a kap. I 14 § föreskrivs att tillsynsmyndigheten kan förena ett i 12 § 3 mom. avsett åläggande med vite.

I republikens presidents förordning om skötseln på Åland av vissa uppgifter enligt landskapslagen om tillgängliga webbplatser och mobila applikationer inom förvaltningen (294/2023) föreskrivs det om överföring av vissa förvaltningsuppgifter enligt landskapslagen om tillgängliga webbplatser och mobila applikationer inom förvaltningen (Ålands författningssamling 2019:7) från Ålands landskapsregering till Regionförvaltningsverket i Södra Finland. De överförda förvaltningsuppgifterna är till sin karaktär tillsynsuppgifter. Förordningen trädde i kraft den 15 mars 2023.

De uppgifter som avses i 10 § 2 punkten i webbtillgänglighetslagen har överförts till regionförvaltningsverket till den del de gäller ingående och förenklad övervakning och teknisk tillsyn genom stickprovsurval. Dessutom har till regionförvaltningsverket överförts den behörighet i fråga om rapportering som avses i 10 § 3 punkten i webbtillgänglighetslagen. Detta innebär i praktiken att regionförvaltningsverket ansvarar för tillsynsurvalet vad gäller de digitala tjänsterna på Åland samt för att den tekniska kontrollen av de tjänster som valts ut för tillsyn på basis av stickprovsurvalet utförs med hjälp av förenklad och ingående övervakning. Till regionförvaltningsverkets uppgifter hör dessutom att utarbeta en rapport över utförda kontroller. Kontrollrapporten innehåller regionförvaltningsverkets iakttagelser om brister i en kontrollerad tjänsts tillgänglighet. Regionförvaltningsverket lämnar kontrollrapporten till tjänsteleverantörerna och landskapsregeringen. Landskapsregeringen svarar på basis av kontrollrapporten för handledningen av tjänsteleverantörerna eller för andra tillsynsåtgärder som den anser behövliga. Dessutom ansvarar regionförvaltningsverket för rapporteringen till Europeiska kommissionen i fråga om de digitala tjänsterna på Åland.

Tillsynsbehörigheten har inte fullt ut överförts till regionförvaltningsverket. Landskapsregeringen sköter fortfarande andra tillsynsuppgifter, såsom att ta emot och behandla klagan, ge allmänna anvisningar och rådgivning samt att ålägga myndigheten att inom skälig tid uppfylla tillgänglighetskraven, ålägga myndigheten att utarbeta ett tillgänglighetsutlåtande och ålägga myndigheten att lämna innehåll i en form som uppfyller tillgänglighetskraven åt en person som är berättigad till detta. Landskapsregeringen kan förena ett åläggande som den meddelat med vite.

Landskapsregeringen och regionförvaltningsverket samarbetar för att sköta de ovannämnda tillsynsuppgifterna. Landskapsregeringen lämnar regionförvaltningsverket den bakgrundsinformation som behövs för den tekniska tillsynen och rapporteringen. I fråga om den tekniska tillsynen lämnar regionförvaltningsverket landskapsregeringen all den information som den behöver för att utöva sin egen befogenhet vid handledningen av och annan tillsyn över tjänsteleverantörerna.

4 Ändringsbehov

Regeringen har den 13 juni 2024 överlämnat en proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om tillhandahållande av digitala tjänster, 308 § i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation och 18 § i lagen om tillgänglighetskrav för vissa produkter (RP 71/2024 rd).⁴ Enligt propositionen är syftet med förslaget att överföra tillgänglighetstillsynen från Regionförvaltningsverket i Södra Finland till Transport- och kommunikationsverket. Personalen vid enheten för tillgänglighetstillsyn överförs tillsammans med uppgifterna till Transport- och kommunikationsverket.

Avsikten är att koncentrera tillsynen över tillgänglighetskraven till en enda myndighet. Att tillsynen koncentreras gör det möjligt att ge den rådgivning och handledning och utöva den tillsyn som är bäst med tanke på myndigheternas verksamhet, medborgarnas rättsskydd och de ekonomiska aktörerna. Målet är att främja interoperabiliteten mellan tillsynen enligt webbtillgänglighetsdirektivet och tillsynen enligt tillgänglighetsdirektivet.

I regeringspropositionen konstateras att de tillsynsuppgifter som baserar sig på webbtillgänglighetslagen och som genom förordningen överförs från Ålands landskapsregering till regionförvaltningsverket ska beaktas vid överföringen av tillgänglighetstillsynen så att Transport- och kommunikationsverket i fortsättningen sköter den överenskomna tillsynsuppgiften. Den föreslagna ändringen har inga konsekvenser för den överenskomna tillsynsmodellen, utan i fortsättningen svarar Transport- och kommunikationsverket för tillsynen över de digitala tjänsterna på Åland på samma sätt som Regionförvaltningsverket i Södra Finland i nuläget svarar för den. Överföringen av uppgifterna förutsätter dock att den gällande förordningen upphävs och att en ny förordning utfärdas.

Republikens president stadfäste lagarna den 8 november 2024. Lagarna (606/2024, 607/2024 och 608/2024) träder i kraft den 1 januari 2025.

5 Det centrala innehållet i och motiveringen till förslaget till förordning

Genom den föreslagna förordningen upphävs den gällande förordningen. Den nya förordningen är till sitt innehåll nästan likadan som den gällande förordningen. Den enda ändringen i sak är att Transport- och kommunikationsverket i fortsättningen ska svara för tillsynen över de digitala tjänsterna på Åland i stället för Regionförvaltningsverket i Södra Finland. Den föreslagna ändringen har inga konsekvenser för överenskommelsen med Åland om tillsynen över digitala tjänster och om rapportering om detta till EU. Dessutom ändras namnet på den nya förordningen så att det motsvarar det nuvarande namnet på webbtillgänglighetslagen.

Förordningen behöver ändras eftersom tillgänglighetstillsynen överförs från Regionförvaltningsverket i Södra Finland till Transport- och kommunikationsverket genom en ändring i rikslagstiftningen. Den nya förordningen träder i kraft samtidigt med lagändringen, dvs. den 1 januari 2025.

I fråga om det närmare innehållet i tillsynsuppgiften och motiveringen för överföringen av uppgifter från landskapsregeringen till riksmyndigheten hänvisas till föredragningspromemorian för den gällande förordningen (föredragning för republikens president den 3 mars 2023⁵).

⁴ https://www.eduskunta.fi/SV/vaski/KasittelytiedotValtiopaivaasia/Sidor/RP_71+2024.aspx

⁵ <https://valtioneuvosto.fi/paatokset/paatos?decisionId=0900908f8081486a>

6 Beredning av förslaget

Förslaget har beretts vid justitieministeriet. Finansministeriet har svarat för den förberedande beredningen av förordningen och promemorian, och de har behandlats av den arbetsgrupp som bereder koncentreringsavtalsavtalet över hindernivå och tillgänglighet och som tillsattes av finansministeriet den 5 april 2023, i vilken det ingår representanter för finansministeriet, kommunikationsministeriet, Regionförvaltningsverket i Södra Finland och Transport- och kommunikationsverket.⁶

Ålands landskapsregering har den 24 oktober 2024 gett sitt samtycke till att den föreslagna förordningen utfärdas.

Ålandsdelegationen har konstaterat att den inte finner hinder för att förslaget till överenskommelseförordning sätts i kraft. Förslaget till förordning har inte granskats av justitieministeriets laggranskningsenhet på grund av ärendets brådskande natur.

7 Ekonomiska konsekvenser

Den föreslagna förordningen ger inte upphov till några nya kostnader för staten.

Enligt 3 § i förslaget till överenskommelseförordning ska landskapsregeringen och Transport- och kommunikationsverket avtala om kostnaderna. Vid kommunikationsministeriet bereds en ny förordning om avgifter som tas ut för Transport- och kommunikationsverkets prestationer som gäller elektronisk kommunikation. Förordningen avses träda i kraft den 1 januari 2025. Avsikten är att ersättningsnivån ska avtalas om i samband med beredningen av förordningen under slutet av 2024. Enligt den nuvarande överenskommelsen mellan regionförvaltningsverket och landskapsregeringen utgår ersättning i enlighet med vad som anges på första raden i avgiftstabell 5 (Övriga prestationer) i bilagan till Statsrådets förordning om ändring av bilagan till statsrådets förordning om avgifter till regionförvaltningsverken år 2024 (391/2024). Den nuvarande nivån för ersättningen är 85 euro per timme. Avsikten är att ersättningen fortsättningsvis ska avtalas om i enlighet med de allmänna grunderna för avgifter som tas ut för Transport- och kommunikationsverkets prestationer. Avgifterna ska motsvara nivån för andra likvärdiga prestationer.

Enligt regionförvaltningsverket tar den förenklade övervakningen i genomsnitt i dagsläget två timmar medan den ingående övervakningen tar mellan fem och tio dagar att utföra för en tjänsteman. Eftersom tillsynsnivåerna enligt genomförandebeslutet baserar sig på invånarantalet, ska tillsynen på Åland stå i rätt proportion till antalet webbplatser som övervakas i hela Finland. Finland (inklusive Åland) har cirka 5 550 000 invånare och Åland har cirka 30 300 invånare. Ålands befolkning utgör således cirka 0,54 procent av Finlands befolkning, vilket innebär att Ålands andel i enlighet med genomförandebeslutet ska vara 0,54 procent av den tillsyn som utövas i Finland. I praktiken innebär detta att man på Åland årligen ska kontrollera i genomsnitt en tjänst med den förenklade metoden. Med den ingående metoden kommer det inte varje år att kontrolleras en tjänst på Åland, eftersom Ålands andel av den ingående övervakningen är 0,11 tjänster årligen.

⁶ <https://vm.fi/sv/projekt?tunnus=VM034:00/2023>

8 Ikraftträdande

Det föreslås att förordningen träder i kraft den 1 januari 2025. Samtidigt upphävs den nuvarande förordningen om skötseln på Åland av vissa uppgifter enligt landskapslagen om tillgängliga webbplatser och mobila applikationer inom förvaltningen (294/2023).